

COLOFON

Stichting Sobibor, maart 2015

Nassaukade 156-III, 1053 LK Amsterdam

www.stichtingsobibor.nl

info@stichtingsobibor.nl

Bankrekening NL03 INGB 0003 3025 25 t.n.v. Stichting Sobibor te Amsterdam

KvK-nummer: 11044675

Bestuur december 2014:

Maarten Eddes, voorzitter

Irene Hemels, secretaris

Marijke Sterman-Vleeschdraager, penningmeester

Alwin Kapitein

Frank van der Elst

Petra van den Boomgaard

Tekst: bestuur Stichting Sobibor, tenzij anders vermeld

Redactie: Maarten Eddes en Irene Hemels

Dubbel G

Grafische Groep

Vormgeving, productie en druk: Grafische Groep Dubbel G, Haarlem

Fotografie: Tenzij anders vermeld, Ronald Huffener en Stichting Sobibor

Omslag: Gevonden restanten van de gaskamers met op de achtergrond de Asheuveld.

Foto: Dariusz Pawłowski

© Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de Stichting Sobibor of de betreffende fotograaf

INHOUD

ALGEMEEN

Voorwoord	4
Bestuur Stichting Sobibor	5
Herinrichting Sobibor	6
Gedenkstenen	8
Financiën	9
In memoriam Robert Kuwalek	10
In memoriam Monique de Roy van Zijldewijn	10
Getuigenis	11
Ambassadeurs	12
Multimedia	12

ACTIVITEITEN

Herdenkingsreis	13
Er reed een trein naar Sobibor	16
Jaarlijkse herdenking Kindertransporten	17
Bezoek koningspaar aan Polen	18
Studiereis	18
Jaarlijkse herdenking opstand	20
Bezoek Philip Bialowitz	22
Diversen	23

DANK EN SUBSIDIES

Dank	26
Subsidies	27
Donaties	28

VOORWOORD

Beste donateurs en geïnteresseerden,

Het jaar 2014 was wederom een bijzonder jaar voor de Stichting Sobibor. Het jaar ging erg snel voorbij met mooie herdenkingen en bijeenkomsten. In 2014 is veel archeologisch onderzoek gedaan ter voorbereiding van de herinrichtingsplannen. De vondst van onder meer de fundamenten van de gaskamers trof ons allen zeer.

Voorts was Sobibor een paar maal onderwerp van nationaal nieuws. Wij waren ook bijzonder vereerd dat de Stichting Sobibor bij het Nederlandse staatsbezoek van koning Willem-Alexander en koningin Máxima in juli 2014 aan Polen was uitgenodigd om aandacht te geven aan de opgravingen en de herinrichting van Sobibor.

Hierbij ons jaarverslag over het jaar 2014.

Met vriendelijke groeten,

Maarten Eddes
Voorzitter

Afscheid Bennie Vlaskamp

De Stichting Sobibor nam in februari afscheid van Bennie Vlaskamp. Reeds in 2013 had Bennie aangegeven na het einde van het boekjaar afscheid te willen nemen als penningmeester. Hij was negen jaar bestuurslid, waarvan de laatste 2,5 jaar penningmeester. Wij danken Bennie voor zijn inzet gedurende de afgelopen jaren.

Nieuwe penningmeester:

Marijke Sterman-Vleeschdraager

Marijke Sterman-Vleeschdraager is de opvolger van Bennie Vlaskamp. Met grote betrokkenheid en kennis zal zij zich inzetten voor het financiële reilen en zeilen van de stichting. Tot haar pensionering werkte zij in het medisch onderwijs en als freelancer doet zij de administratie en organisatie van de Nederlandse Vereniging voor Medisch Onderwijs. Naast haar vrijwilligerswerk voor de Stichting Sobibor zet Marijke zich al jaren in voor de Vereniging Spierziekten.

Marijke heeft een persoonlijke binding met Sobibor. De ouders van haar vader zijn in april 1943 in dit vernietigingskamp vermoord. In 2010 nam zij deel aan de Herdenkingsreis van de Stichting Sobibor nadat zij in 2009, samen met haar broer, besloot een steen ter nagedachtenis van hun grootouders te laten leggen. In 2009 herdachten zij ook in Auschwitz hun vader die daar in augustus 1942 werd vermoord: negen dagen voordat Marijke geboren werd.

Marijke: "Uiteraard heeft het lot van mijn vader, grootouders en vele andere familieleden, een grote stempel op mijn leven gezet en mij gemaakt tot de persoon die ik ben. Ik ben allergisch voor onrecht, discriminatie en gegeneraliseerde ideeën over mensen met een andere culturele achtergrond en ik ben bereid mij daartegen te verzetten."

VONDST GASKAMERS INGEPAST IN HERINRICHTING

Voordat een begin gemaakt kan worden met de bouw van het nieuwe museum en de herinrichting van het voormalig kampterrein wordt volop archeologisch onderzoek gedaan. In de zomer van 2014 zijn wederom veel nieuwe vondsten gedaan.

In het afgelopen jaar is bijna net zoveel oppervlakte onderzocht door de archeologen als in de voorbije jaren bij elkaar. De focus lag in 2014 op de plekken waar gebouwd gaat wor-

den. Zo zijn het houten museumpje en de muur met bronzen platen afgebroken. Het asfalt bij de obelisk en het standbeeld van de vrouw met het kind is verwijderd om onderzoek onder het asfalt mogelijk te maken. Het standbeeld van de vrouw met het kind is verplaatst. Tijdens ons bezoek vanwege de studiereis midden oktober werd nog volop gewerkt voordat de inval van de winter verdere werkzaamheden voor enkele maanden onmogelijk zou maken.

Waterput in Lager 1. Foto: Dariusz Pawłós

Archeologen

De twee archeologen Yoram Haimi (Israel) en Wojtech Mazurek (Polen) worden bijgestaan door de Nederlandse archeoloog Ivar Schute. Deze zomer is onder meer de fundering van het gebouw met acht gaskamers gevonden. Daarnaast is ook een waterput in kamp 1 en een deel van het perron blootgelegd. Op de plek waar de gaskamers zijn gevonden, was in de herinrichtingsplannen een herdenkingsplaats met zicht op de asvelen. Met de vondst van de gaskamers moet de stuurgroep, namens de regeringen in Nederland, Polen, Israël en Slowakije, beslissen hoe de gaskamers ingepast worden in de herinrichtingsplannen. De Stichting Sobibor is toegezegd dat de gaskamers onderdeel gaan uitmaken van het nieuwe ontwerp.

De verplaatsing van de Gedenklaan is nog een punt van discussie. De Stichting Sobibor is hierover in gesprek met de Poolse autoriteiten en het Nederlandse ministerie van VWS. In gezamenlijkheid wordt gezocht naar oplossingen. Iedereen is zeer betrokken. Begin 2015 zijn hierover overigens goede vorderingen gemaakt. De Stichting Sobibor blijft zich sterk maken voor de mogelijkheid tot uitbreiding van het aantal stenen en het krijgen van een prominente plek zoals beschreven in het originele ontwerp.

Perron Sobibor. Foto: Dariusz Pawłós

Gaskamers

De exacte locatie van de gaskamers van Sobibor was groot nieuws. Het rechthoekige gebouw blijkt uit acht kamers te bestaan. Bij de resten van de muren zijn persoonlijke be-

zittingen gevonden, waaronder sieraden en gouden tanden. Naast de fundamente van de gaskamers zijn ook het perron en een waterput gevonden op de plek van Lager I, het deel waar de verblijven en de werkplaatsen van de gevangenen waren. De vondsten zijn extreem belangrijk voor het onderzoek naar de Holocaust. Na de gevangenenopstand in oktober 1943 sloten de Duitsers het kamp en sloopten ze de gebouwen. Om de sporen van hun misdaad uit te wissen, werden naaldbomen geplant.

Laatste momenten

De onderzoekers, onder wie de Nederlandse archeoloog Schute, hopen bij de uitgraving van de gaskamers meer te weten te komen over de laatste momenten van de mensen die er vermoord zijn en over hun precieze aantal. Anders dan in Auschwitz werden mensen in Sobibor snel na aankomst vermoord, waardoor er nauwelijks overlevenden waren. “Elke

snipper informatie die we kunnen toevoegen aan onze kennis is belangrijk”, zegt een van de Israëlische onderzoekers. Schute heeft in een van de laatste nieuwsbrieven van de Stichting Sobibor zijn persoonlijke ervaringen met het archeologisch werk in Sobibor beschreven.

De gaskamers waren vanaf april 1942 tot oktober 1943 in gebruik. De nazi's hebben er zeker 170.000 en mogelijk 250.000 Joden uit alle delen van Europa vermoord. Onder hen waren zeker 34.000 Joden uit Nederland.

NAAMPLAATJE ANNIE KAPPER

Voor de derde maal is in Sobibor een naamplaatje gevonden van een vermoord Nederlands kind. Ditmaal het naamplaatje van het Amsterdamse

meisje Annie (roepnaam: Anne) Kapper. Tijdens de archeologische opgravingen vond de Poolse archeoloog Mazurek het aluminium naamplaatje met daarop haar naam en adres. Het naamplaatje werd aangetroffen in een van de massagraven in Lager III.

Annie Kapper was afkomstig uit Amsterdam. Samen met haar broertje en ouders kwam zij op 27 maart 1943 in Westerbork aan. Het gezin werd drie dagen later op 30 maart op het vijfde

Voor- en achterzijde van het naamplaatje van Annie Kapper. Foto's: Wojtech Mazurek

transport vanuit Westerbork naar Sobibor gezet. Daar werd het gezin bij aankomst op 2 april vermoord. Annie, geboren op 9 januari 1931, is twaalf jaar oud geworden.

Het gevonden naamplaatje van Annie Kapper is uiterst bijzonder. Eerder al werd in de zomer van 2012 het naamplaatje van Lea Judith de la Penha gevonden en een jaar later dat van David (roepnaam: Deddie) Zak. Ook deze kinderen kwamen

via Westerbork in Sobibor terecht waar zij werden vermoord. In 2014 is in Sobibor ook een plaatje gevonden van de 24-jarige Eliazer Content.

GEDENKSTENEN

Al vele jaren is het mogelijk om een gedenksteen langs de Gedenklaan in Sobibor te plaatsen. Veel nabestaanden maken gebruik van deze mogelijkheid om hun in Sobibor vermoorde dierbaren te gedenken.

Het gaat om een natuursteen die is voorzien van een plaatje van kunststof met daarop de naam, of namen, van degene die herdacht wordt. Inmiddels staan er enkele honderden stenen langs de Gedenklaan.

Op de website van de stichting staan foto's van de geplaatste gedenksteden. Ook in 2014 lieten nabestaanden een gedenksteen plaatsen. Momenteel kunnen door de herinrichting tijdelijk geen nieuwe stenen worden geplaatst. De laatste stenen zijn gelegd in oktober 2014.

FINANCIËN

Het jaar 2014 was wederom een goed jaar voor de Stichting Sobibor. Ondanks dat het bedrag aan donaties lager was dan in ons herdenkingsjaar 2013, hadden we een overschot dat we zullen gebruiken om een aantal reserves op te bouwen, bijvoorbeeld om uitgiftes uit te voeren of voor de komende herdenkingsreis - waarvoor een van de aangevraagde subsidies niet is toegekend. Wij zien dat het steeds moeilijker wordt om subsidies te verkrijgen, daarom zijn we een coachingstraject gestart, gefinancierd door het Ministerie van OCW, om beter te kunnen werven. Hiervoor zijn we hen zeer erkentelijk.

Stichting Sobibor Initiatieven

De Stichting Sobibor Initiatieven is in 2011 in het leven geroepen om projecten onder te brengen, waarbij grote bedragen gemoeid zijn en die een risico kunnen vormen voor de uitvoering van de normale activiteiten van de Stichting Sobibor. In 2014 zijn er enkele claims ingediend bij de Jewish Claims Conference aangaande een in 2013 toegekende subsidie voor het project over Aleksander Pechersky van prof. dr. Selma Leydesdorff.

Periodieke giften

Een periodieke gift is een jaarlijkse gift voor een periode van minimaal 5 jaar en is financieel zeer aantrekkelijk voor u en voor ons. Door onze culturele ANBI status mag u uw volledige gift voor de belastingaangifte met 25% verhogen en aftrekken van uw belastingaangifte, er is geen drempel zoals bij een normale jaarlijkse donatie.

Een rekenvoorbeeld:

Stel, u doneert ons jaarlijks 25 euro. Als uw belastingtarief 52% is en u geeft ons een donatie van 40 euro via een periodieke gift, dan kunt u de gift voor 50 euro bij de belastingdienst aftrekken ($40 \text{ euro} \times 125\% = 50 \text{ euro}$). Na belastingaftrek betaalt u netto 24 euro, oftewel bijna hetzelfde jaarlijkse bedrag wat u ons jaarlijks doneert. Dit terwijl u ons met meer geld steunt. Voor meer informatie kunt u contact met ons opnemen via: info@stichtingsobibor.nl

IN MEMORIAM ROBERT KUWALEK

Met ontsteltenis namen wij in de zomer kennis van het plotse-
linge overlijden van onze goede vriend en vaste begeleider van
onze studiereizen Robert Kuwalek (1966-2014).

Foto: Paulina Gebura Daniewska

In 2008 en 2014 ontving hij Poolse onderscheidingen voor zijn
bijdrage aan het bevorderen van de Joodse cultuur en geschie-
denis. Hij was auteur van talrijke wetenschappelijke publicaties
waaronder de in 2010 verschenen monografie over vernietig-
ingskamp Belzec. De laatste jaren besteedde Robert vooral
aandacht aan de geschiedenis van Sobibor. Hij schreef onder
andere teksten voor de tentoonstelling in het nieuw te openen
museum in Sobibor.

Robert was een aimabele persoonlijkheid met een encyclo-
pedische kennis die briljant kon vertellen. Zijn bevlogenheid
en verregaande empathie met slachtoffers en nabestaanden

Robert werd internatio-
naal gerespecteerd van-
wege zijn uitgebreide
specialistische kennis
van de geschiedenis
en de cultuur van het
Jodendom in Polen, in
het bijzonder de regio
Lublin. Hij was weten-
schappelijk medewerker
in het staatsmuseum van
Majdanek. Van 2004 tot
2008 was hij directeur
van het herinneringscen-
trum in Belzec.

was oprecht en ongeveinsd. Wij zijn verbijsterd door zijn dood.
Hij was voor ons een onvervangbare deskundige en vriend.
Onze gedachten gaan uit naar zijn familie, in het bijzonder zijn
vrouw en dochter.

Inzamelingsactie

Met het plotselinge wegvallen van Robert viel ook een deel van
het gezinsinkomen weg. Daarom is onder organisaties, rela-
ties en andere contacten van de familie Kuwalek een inzame-
lingsactie gehouden voor zijn vrouw en dochter. De Stichting
Sobibor heeft gedurende de zomer van 2014 haar donateurs
in staat gesteld om hieraan een bijdrage te leveren.

IN MEMORIAM

MONIQUE DE ROY VAN ZUIJDEWIJN

In december ontvingen wij bericht van het overlijden van
Monique de Roy van Zuidewijn. Samen met haar man Ton
Cales stond zij aan de wieg van de oprichting van de Stichting
Sobibor in 1999. Jules Schelvis werd voorzitter/secretaris, Ton
Cales penningmeester en Monique de Roy van Zuidewijn het
eerste bestuurslid samen met Carry van Lakerveld. Dit be-
stuur realiseerde het monument 'Tekens in Westerbork' dat in
maart 2001 door toenmalig premier Wim Kok werd onthuld.

Nadat Jules Schelvis uit de Betuwe naar de Randstad ver-
huisde, het werk voor de Stichting meer tijd vroeg en in zijn
nieuwe woonomgeving andere bestuursleden gevonden wer-
den, traden Monique de Roy van Zuidewijn en Ton Cales
terug uit het bestuur. Wij zijn Monique de Roy van Zuidewijn
dankbaar voor haar bijdrage aan de ontwikkeling van de
Stichting Sobibor en haar voortdurende steun.

EEN DRUKKER IN HET GETTO VAN RADOM

In het kader van Holocaust Memorial Day 2014 gaf de Stichting Sobibor in januari het boek 'Een drukker in het getto van Radom, Jules Schelvis' lange weg van Sobibor naar Amsterdam' uit. Het bestuur is freelance journaliste Jeannette Klusman wederom zeer erkentelijk voor het schrijven van dit unieke boek.

Jeannette beschrijft het getto van Radom (officieel: Jüdisches Zwangsarbeitslager Radom), het kamp waar Jules Schelvis vier maanden verbleef. Hij werkte er met twee andere Amsterdammers, mensen uit het drukkersvak, in de drukkerij. Dit uitzonderlijke kamp noemt Schelvis in 'Binnen de Poorten' een "oase in de woestijn, een veilige plaats naast dood en verderf in de wijde omgeving".

In de Holocaustliteratuur komt dit Joodse dwangarbeiderskamp slechts in de marge voor (de drukkerij helemaal niet), de bron-

nen zijn zeer schaars en er zijn nog maar weinig ooggetuigen in leven. Met dit boek wil de Stichting Sobibor bijdragen aan de verspreiding van de kennis over het kamp Radom, dat zo'n belangrijke rol heeft gespeeld in het leven van Jules Schelvis.

Getuigenissen

Het boek 'Een drukker in het getto van Radom, Jules Schelvis' lange weg van Sobibor naar Amsterdam' verscheen als deel 10 in de serie Getuigenissen van de Stichting Sobibor. Eerdere titels in deze reeks zijn: 'Er reed een trein naar Sobibor' van Jules Schelvis (deel 9) en 'Het leven niet waard' van Janneke de Moei (deel 8).

Auteur

Tussen Jeannette Klusman en de stichting bestaat al sinds eind 2007 een goede band. Jeannette interviewde destijds Jules Schelvis voor Het Parool naar aanleiding van zijn eredoctoraat dat de Universiteit van Amsterdam hem verleende in januari 2008 voor zijn boek 'Vernietigingskamp Sobibor'. Gedurende het proces Demjanjuk was zij persvoorlichter voor de Stichting Sobibor. Als germanist was Jeannette jarenlang docent aan de Hogeschool voor Journalistiek in Tilburg. Zij publiceerde o.a. in De Groene Amsterdammer, de Volkskrant en Het Parool.

Legaat

Heeft u wel eens nagedacht over de mogelijkheid om de Stichting Sobibor op te laten nemen in uw testament? Wanneer u ons met een legaat steunt in uw testament hoeft over het bedrag geen successierechten betaald te worden, waardoor het bedrag voor 100% aan de Stichting Sobibor toekomt.

In twee bijeenkomsten heeft het bestuur met zijn ambassadeurs van gedachten gewisseld over de te volgen koers in de toekomst. In onze activiteiten laten we ons leiden door onze kernboodschap van herinneren door informatie en educatie. De wens om ook actueel te zijn, wordt soms ingeperkt door onze spankracht; als vrijwilligersorganisatie doen we al heel veel.

Tot op heden lukt het de stichting goed om voor incidentele activiteiten geld te verwerven. Steeds meer wordt de noodzaak gevoeld om hoofdzakelijk digitaal met onze achterban te communiceren.

Onze ambassadeurs zijn:

- Hans Blom – bestuursvoorzitter Verzetsmuseum Amsterdam, voormalig directeur NIOD en emeritus hoogleraar Nederlandse Geschiedenis Universiteit van Amsterdam
- Hans Esmeijer – oud-gedeputeerde provincie Gelderland, voormalig waarnemend burgemeester Apeldoorn
- Jeroen van den Eijnde – directeur Nationaal Monument Kamp Vught
- Johannes Houwink ten Cate – hoogleraar Holocaust- en Genocidestudies, Universiteit van Amsterdam
- Puck Huitsing – directeur collecties en diensten/plaatsvervangend directeur NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies
- Johan Klunder – officier van justitie
- Ad van Liempt – publicist en tv-programmamaker
- Willemien Meershoek – directeur Nationaal Monument Kamp Amersfoort
- Dirk Mulder – directeur Herinneringscentrum Kamp Westerbork
- Gerdi Verbeet – oud-Tweede Kamervoorzitter
- Shifra Wurms – psycholoog

Met het beëindigen van zijn burgemeesterschap van de gemeente Amstelveen legde Jan van Zanen zijn ambassadeurschap van de Stichting Sobibor neer.

Harry Ruys, voormalig directeur Nationaal Monument Kamp Amersfoort, is in september 2014 met pensioen gegaan en heeft zijn ambassadeurschap aan Willemien Meershoek overgedragen.

MULTIMEDIA

We communiceren met onze donateurs via onze digitale nieuwsbrieven. Er is tweemaal een nieuwsbrief naar onze relaties gestuurd: in de zomer en winter. Tussendoor zijn geregeld e-mailings verstuurd over incidentele activiteiten. In het voorjaar hebben we het jaarverslag 2013 naar alle donateurs en relaties verzonden. Ons jaarverslag is ook te raadplegen via onze website.

We zijn actief op Facebook en Twitter. Op deze manier hopen we ook een jongere doelgroep te bereiken, wat goed lukt: begin 2015 hebben meer dan 500 mensen ons geliket op Facebook.

Website: www.stichtingsobibor.nl

Facebook: www.facebook.com/stichtingsobibor

Twitter: www.twitter.com/sticht_sobibor

NABESTAANDEN BEZOEKEN WLODAWA EN SOBIBOR

Ook dit jaar organiseerde de Stichting Sobibor een vierdaagse Herdenkingsreis naar Sobibor voor nabestaanden en belangstellenden. Bestuurslid Petra van den Boomgaard bezocht voor de eerste maal Sobibor en doet verslag van haar ervaringen. Vanwege Pasen was de reis - op verzoek van de deelnemende scholen in Polen - twee weken vervroegd.

Best wel spannend was het toen de groep op woensdag 9 april vanaf Schiphol naar Warschau vertrok voor de Herdenkingsreis van 2014. Spannend omdat de groep zeer verscheiden van samenstelling was. Geïnteresseerden van verschillende leeftijden, nabestaanden en familie maar ook bewogen politici van de provincie Gelderland maakten dit jaar deel uit van de zeventien man sterke groep die af zou reizen naar Sobibor. Spannend was het ook omdat de begeleiding relatief nieuw was en het programma enigszins afweek van voorgaande jaren.

Een van de winnaars van de jaarlijkse kunstwedstrijd

Wlodawa

Inmiddels kijken we terug op een zeer geslaagde reis. Binnen een dag ontstond een gevoel van verwantschap. Met uitzondering van een enkeling was niemand ooit in Sobibor geweest en wist men niet wat te verwachten. Deze ongewisheid met het onbekende was de volgende ochtend voelbaar in de bus op weg naar Sobibor. Voordat het zo ver was, bezochten we in de ochtend de synagoge van Wlodawa. Tijdens het bezoek was er gelegenheid om de synagoge te bekijken en bekend te worden met de geschiedenis. De middelbare school van Wlodawa had de kunstwerken van de finalisten van het jaarlijkse Holocaust 'art project' in de synagoge opgesteld en zo konden we genieten van al het schoons dat door de zestienjarigen was gecreëerd.

Herdenking

Tegen het begin van de middag was het dan eindelijk zo ver: we bereikten Sobibor. Na een rondleiding en toelichting was er ruim gelegenheid om privé dan wel gezamenlijk stil te staan en te herdenken bij de stenen die zwijgend, maar veelzeggend een plekje hadden in de Gedenklaan. In de gezamenlijkheid van de groep werden de slachtoffers opnieuw herdacht bij de asheuvel. De kop was er af - en in eenheid werd 's avonds een bijzonder maal genoten in een voormalige Russische militaire kazerne.

Jeugdvoorstelling

De volgende dag was een optreden van de lerarenopleiding uit Chelm. Heel bijzonder: het betrof een optreden van kinderen met liedjes en gedichten ter nagedachtenis van de jonge Holocaust slachtoffertjes. Zeer beeldend, raak en emotioneel werden de kinderen van de Sjoa geportretteerd. Een onvergetelijke happening waardoor niet alleen onze groep, maar ook de aanwezige scholieren van de middelbare school uit Lublin zeer werden geraakt.

Groepsfoto Herdenkingsreis 2014

Uit de voorstelling: "I remember a certain transport from Holland. There were too many Jewish children to be 'processed' rapidly so they were in a long, steadily shrinking circular line from morning to night. Such beautiful children, gorgeous little blond girls with pigtails, decently dressed. These poor unfortunates...Many of them carried small suitcases or bags. Some of them were crying: they probably understood..."

Scholieren

Met de scholieren uit Lublin bezochten we het sportveld Wlodawa

en het perron in Orchowek om zo een beter begrip te krijgen van de lokale Pools-Joodse Holocaust geschiedenis. De jongeren deden actief mee aan de rondleiding. De groep werd in het Engels toegesproken. Na aankomst in Sobibor werden de slachtoffers van Sobibor opnieuw herdacht. Nu samen met de scholieren. Ook was er gelegenheid voor de groep om met de scholieren van gedachten te wisselen. In het verlengde van de eerdere Herdenkingsreizen lag ook deze dag de nadruk op

Voorstelling leerlingen Chelm

educatie en jeugd. Een buitengewoon belangrijk speerpunt van de Stichting Sobibor.

Voordat we op laatste dag zouden terugreizen naar Amsterdam was er gelegenheid om stil te staan bij het getto van Warschau. Na een, door omstandigheden korte, ontmoeting met de Nederlandse ambassadeur Paul Bekkers werden we weer veilig afgezet bij de luchthaven door onze vaste en betrokken chauffeur. We zullen het niet gauw vergeten.

Jeugd en educatie

Sinds 2007 organiseert de Stichting Sobibor jaarlijks een herdenkingsreis naar Sobibor voor nabestaanden en belangstellenden. Deze reis vindt gewoonlijk rond 19 april plaats, dit valt samen met Holocaust Memorial Day in Polen (het begin van de opstand in het getto van Warschau).

Het koppelen van de herdenkingsreis aan educatie van Poolse leerlingen laat telkens weer zien dat het een sterke combinatie is. De Poolse leerlingen zijn onder de indruk van de verhalen van onze deelnemers en onze deelnemers zijn altijd onder de indruk van de wijze waarop de leerlingen met hun geschiedenis omgaan. Al met al werkt het goed voor beide groepen. Er is veel gelegenheid voor uitwisseling en gesprek met elkaar.

SUCCESVOL INTERNATIONAAL CONCERTTOURNEE

De internationale concerttournee 'Er reed een trein naar Sobibor' van Jules Schelvis naar Amsterdam, Berlijn en het Poolse Lublin deze zomer was een groot succes. Tijdens het eerste concert in de Westerkerk in Amsterdam werd Jules Schelvis zelfs warm onthaald door koning Willem-Alexander.

De concerten van Jules Schelvis en het Nationaal Symfonisch Kamerorkest vonden plaats van 30 juni tot en met 6 juli 2014. Koning Willem-Alexander was maandagavond 30 juni 2014 aanwezig bij de première van deze internationale concerttournee in de Westerkerk in Amsterdam. Afwisselend met live-muziek en origineel beeld- en filmmateriaal vertelde Schelvis zijn verhaal over zijn reis naar het vernietigingskamp Sobibor. Schelvis koos zelf de muziekfragmenten die werden uitgevoerd door het Nationaal Symfonisch Kamerorkest (NASKA) met Jan Vermaning als dirigent en initiatiefnemer van het project.

Sobibor Herinneringsjaar

De concertreeks vond mede haar oorsprong in de lezing van Jules Schelvis van 4 maart 2013, die hij hield tijdens de opening van het Sobibor Herinneringsjaar in de Aula van de Universiteit van Amsterdam. Als enige overlevende van het veertiende transport van Westerbork naar Sobibor vertelde hij die dag voor de eerste maal over het transport en de omstandigheden in de trein. Later dat jaar zou het concert 'Er reed een trein naar Sobibor' verschillende malen worden uitgevoerd.

Het laatste optreden in deze concertreeks vond plaats op 2 maart 2015 in het Vredespaleis in Den Haag, precies 72 jaar na het eerste transport van Westerbork naar Sobibor en tevens de geboortedag van Jules Schelvis' echtgenote Rachel Borzykowski.

Uitvoering van 'Er reed een trein naar Sobibor' in de Westerkerk

"ALS WE HET VERGETEN, BEGINT HET WEER OPNIEUW"

De Herdenking van de Kindertransporten in het Nationaal Monument Kamp Vught op zondag 8 juni vond traditioneel plaats onder een blauwe hemel, warme zon en vogelgezang.

Ook traditioneel, maar niet minder emotioneel, was de voordracht door Donald de Marcas van de proclamatie, de aankondiging van de kindertransporten. De bijdragen van Jeroen van den Eijnde, directeur van het Nationaal Monument Kamp Vught, opperrabbin Binyomin Jacobs en Job Cohen hadden als gemeenschappelijk element het niet vergeten, het noemen van de namen van de kinderen en vooral aandacht voor het doorgeven aan de jeugd.

Witte ballonnen worden opgelaten voor elk jaar dat verstreken is

Dit werd ook in de praktijk gebracht door kinderen van de basisschool De Schalm. Zij hadden in een project onderzoek gedaan naar kinderen die deel uitmaakten van de twee kindertransporten. Vier scholieren presenteerden elk één van deze kinderen. Naast het vermelden van details over de samenstelling van het gezin en wat er met hen gebeurd was na aankomst

in Westerbork, verplaatsten ze zich in dat kind door middel van een gedroomde toekomst van dat kind. Het Muzekoor onder leiding van Peter van Meel zong sfeervolle liederen uit verschillende culturen. Voorafgaande aan het neerleggen van bloemen door de diverse betrokken organisaties, werden 71 witte ballonnen opgelaten, één voor elk jaar dat verstreken is sinds het transport.

Jeugdboek

Na afloop van de herdenking vond nog een programma plaats rond het verschijnen van het jeugdboek *'Het Kindertransport'*. De schrijver, Fedor de Beer, vertelde hoe hij tot het schrijven van dit boek was gekomen, afgewisseld met het voorlezen van fragmenten door kinderen van De Schalm. De kinderen waren intensief voorbereid door een bezoek van de schrijver aan hun klas. Zijn insteek was "als we het vergeten, begint het weer opnieuw", een zin uit 'Hier vertrok de trein' van zanger Stef Bos, dat hem zeer getroffen heeft. Aan het slot boden de kinderen het eerste exemplaar van het boek aan Job Cohen aan.

De Stichting Sobibor legt bloemen bij het Kindermonument

STAATSBEZOEK WILLEM-ALEXANDER EN MAXIMA AAN POLEN

Tijdens het eerste staatsbezoek van H.M. koning Willem-Alexander en H.M. koningin Máxima aan Polen was er bijzondere aandacht voor Sobibor.

Op 24 en 25 juni 2014 brachten koning Willem-Alexander en koningin Máxima een bezoek aan Polen. Tijdens dit tweedaagse staatsbezoek informeerde de Poolse minister van Cultuur en Erfgoed, de heer Zuchowski, de koning over de laatste ontwikkelingen rond de herinrichting van Sobibor en de internationale samenwerking. Namens de Stichting Sobibor was Maarten Eddes hierbij aanwezig. De Stichting Sobibor is zeer verheugd over de aandacht voor de geschiedenis van voormalig vernietigingskamp Sobibor tijdens dit eerste officiële buitenlandse staatsbezoek van het koningspaar.

Foto: Mariusz Kacperkiewics van de Foundation for the Polish-German Reconciliation

STUDIEREIS

SPONTAAN OOGGETUIGEVERSLAG MAAKT REIS INDRINGEND

Net als elk jaar organiseert de Stichting Sobibor in samenwerking met het Duitse Bildungswerk Stanislaw Hantz en het Poolse Studnia Pamieci een studiereis naar de kampen van de Aktion Reinhard. Student Koen Smilde was erbij en schreef dit verslag.

De zondag begon met een introductieronde, waarbij we de deelnemers van de Duitse stichting *Bildungswerk Stanislaw*

Hantz en de Poolse organisatie *Studnia Pamieci* (Bron van herinnering) leerden kennen. Een waarlijk internationaal gezelschap, waarbij het leeftijdsverschil tussen de jongste en de oudste deelnemer een halve eeuw bedroeg. Al op de eerste dag ontstonden uitvoerige contacten tussen de Nederlanders, Duitsers en Polen en werd één groep gesmeed, die gedurende de week steeds hechter zou worden.

Getto van Lublin

Na een lezing van dr. Anna Zawadzka, een sociologe uit Warschau, over het Joodse leven in Polen tijdens het interbellum, wachtte ons een rondgang door het voormalig getto van Lublin. Uit de lezing van Anna was al gebleken dat sommige inwoners van Polen een gecompliceerde verhouding met de Joodse geschiedenis in hun land hebben en dit werd op vervelende wijze onderstreept door een voorbijganger die onze groep toeriep, dat “de Joodse Raad zelf de lijsten met namen van Joden aan de Gestapo gegeven had”. Een opmerking die een nare bijmaak achterliet en gelukkig in schril contrast staat met de inspanningen van een organisatie als Studnia Pamieci, die zich onder meer richt op het in stand houden van de herinnering aan de geschiedenis en cultuur van de Joden in Lublin.

Poolse getuige

Een paar dagen later hadden we in Siedlce opnieuw een ontmoeting met een passant. Op wat nu een kleine parkeerplaats is, werden in de jaren veertig meer dan 10.000 Joden bijgedreven in afwachting van hun deportatie. Terwijl de gidsen hierover vertelden, vertraagde een langslopende oude man zijn pas en probeerde aandachtig het verhaal te volgen. Na enig tijd leek hij te willen vertrekken, maar besloot toch de gids aan te spreken en gaf aan dat hij iets wilde zeggen. Vervolgens gaf hij met behulp van een tolk een ooggetuigenverslag van hoe hij als kind van dichtbij had meegemaakt hoe de Joden hier onder erbarmelijke omstandigheden werden vastgehouden. Ondanks de taalbarrière was uit zijn gezucht en de stiltes die hij liet vallen op te maken dat, zeventig jaar later, de gebeurtenissen hem nog altijd aangrepen.

Izbica: Robert Kuwalekprijs

Op de tweede dag van de reis stond een bezoek aan het

plaatsje Izbica op het programma. Dit is behalve een voormalig Durchgangsghetto de geboorteplaats van Philip Bialowitz, Sobiboroverlevende die eind 2014 in Den Haag zijn verhaal vertelde. Ook een andere overlevende van Sobibor, Thomas ‘Toivi’ Blatt, werd hier geboren. Bij de plaats van zijn geboortehuis - inmiddels verdwenen - hielden we halt en hoorden hoe hij, toen hij na de oorlog terugkeerde, nog altijd niet veilig was omdat zijn vroegere dorpsgenoten hem naar het leven stonden.

Tevens bezochten we de Maria Konopnickaschool in Izbica. Met deze school bestaat al langer een samenwerkingsverband om de herinnering aan de vermoorde Joden uit het plaatsje levend te houden. Jaarlijks wordt er een wedstrijd georganiseerd, waarbij te winnen is in de categorieën literatuur, geschiedenis en (beeldende) kunst. Sinds dit jaar draagt de prijs de naam van de te vroeg overleden Robert Kuwalek, die zich altijd met veel passie voor deze studiereis en het herdenken en onderzoeken van de Holocaust in het algemeen heeft ingezet. De schoolkinderen zouden we de volgende dag weer ontmoeten.

Verder brachten we een bezoek aan de voormalige kampen Belzec, Treblinka en Majdanek en natuurlijk Sobibor, waar we rondgeleid werden door een archeoloog en een indrukwekkende herdenking bijwoonden. Door het bezoeken van meerdere kampen in één week werden interessante verschillen en overeenkomsten zichtbaar.

Koen Smilde is researchmasterstudent geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en doet onderzoek naar totalitaire ideologieën in het interbellum. Deze bijdrage is een samenvatting van een langer verslag dat Koen voor ons schreef. Zijn volledige verslag is na te lezen op onze website.

WIE VERTELT HET VERHAAL ALS ER GEEN OVERLEVENDEN MEER ZIJN?

Traditiegetrouw werd ook dit jaar stilgestaan bij de opstand van 14 oktober 1943 in Sobibor. Dat deze bijeenkomst jaarlijks plaatsvindt in het verzetmuseum lijkt logisch. Immers, de opstand was in feite een ultieme poging van verzet. Honderden mensen kwamen om. Slechts 47 mannen en vrouwen wisten de oorlog te overleven.

Op zondag 19 oktober vond de negende herdenking plaats. Thema was dit jaar: Wie vertelt het verhaal als er geen overlevenden meer zijn? Hoe gaan we het verhaal van de Sjoa in de toekomst overbrengen zodat ook nieuwe generaties zich kunnen blijven identificeren met de verschrikkelijke gebeurtenissen? Voor welke vormen van overdracht zal worden gekozen?

Morele taak

Susanne Knittel (universitair docent, Universiteit Utrecht) gaf voor de gelegenheid een uiteenzetting over hoe deze overdracht tot nog toe in de literatuur vorm heeft gekregen. In zijn boek 'Is dit een mens' liet Primo Levi zien hoe moeilijk het is om een getuigenis af te leggen als overlevende.

Immers de werkelijke getuigen hebben de oorlog niet overleefd. Bovendien herinnert Levi zijn lezer voortdurend aan de beperkingen van taal. Woorden schieten te kort. Alles wat wordt opgeschreven is op basis van benadering. Levi ziet zichzelf als de morele getuige. Hij beschouwt het als zijn morele taak om de lezer te informeren over de verschrik-

kelijke daden van de nazi's. Omdat wij als lezer kennis nemen van het boek van Levi, worden we automatisch ook getuigen.

Bij de tweede generatie wordt de verhaallijn minstens net zo belangrijk als de inhoud. De volgende generaties kennen zelfs vaak meerdere verhaallijnen, waarvan slechts een verhaal over de Holocaust gaat. Susanne concludeert dat de Sjoa zich feitelijk niet leent voor een volledige overdracht.

We zijn afhankelijk van getuigen die eigenlijk maar deels getuigen zijn. Zelfs als zouden we tot een volledige getuigenis in staat zijn dan nog zijn er filters, zoals taal en bewustzijn die de realiteit subjectief kleuren. Door de beperkingen te accepteren is literatuur in staat om betekenis te geven aan de Sjoa, hield Susanne de zaal voor.

Eric Somers en Susanne Knittel in gesprek met de zaal

Fascinatie

Historicus Eric Somers concludeerde in zijn lezing dat de belangstelling voor de oorlog is blijven bestaan, maar de vorm en verbeelding zijn veranderd. Hoewel de oorlog steeds verder van ons af komt te staan, is de fascinatie niet minder.

De herinnering aan de oorlog vormt een wezenlijk element van onze identiteit. Somers gaf aan dat men in 1995 (vijftig jaar na de bevrijding) ervan uitging dat de belangstelling voor de oorlog wel zou afnemen. Niets bleek minder waar. Nederland kent op dit moment 83(!) musea. Ook zijn sinds 1995 de bezoekersaantallen verdubbeld tot zo'n 1,2 miljoen per jaar. Somers heeft de bezoekers aan het Anne Frank Huis (ook 1 miljoen per jaar) niet meegeteld. Opmerkelijk is dat een groot aantal van de huidige oorlogsmusea (40%) pas na 2000 is opgericht.

Hoewel de generatie die de oorlog heeft meegemaakt langzaam wegvalt, blijkt dit geen consequenties te hebben voor de herinnering aan de oorlog. Deze is sterk geworteld in de tweede en derde generatie. Somers liet verschillende voorbeelden van nieuwe vormen van museale verbeelding zien. Veranderende vormen van cultuur zoals entertainment spelen hierbij een rol. Dit draagt niet altijd bij aan het verkrijgen van historisch inzicht. Het is daarom van belang om een juiste ba-

Onder leiding van Clairry Polak werd volop gediscussieerd

lans te zoeken: de herinnering blijkt diep geworteld in ons collectieve geheugen - de vorm van overdracht is veranderd.

Discussie

Na de voordrachten ontstond onder leiding van journaliste Clairry Polak een levendige discussie over de stand van het huidige Holocaust onderwijs. Verschillende historici, ervaringsdeskundigen en educatiespecialisten van HCK Westerbork droegen hun steentje bij.

Kortom, we zijn nog lang niet uitgepraat over hoe we het verhaal van de Sjoa in de toekomst gaan overbrengen zodat ook nieuwe generaties zich kunnen blijven identificeren met de verschrikkelijke gebeurtenissen.

SOBIBOR-OVERLEVENDE PHILIP BIALOWITZ

In het najaar ontving de Stichting Sobibor overlevende Philip Bialowitz (84) in Nederland. Als dertienjarige werd hij gedeporteerd naar Sobibor. Philip Bialowitz wist op 9 september in De Haagse Hogeschool ruim tweehonderd toehoorders, waaronder heel veel jongeren, te boeien met zijn levensverhaal.

Philip Bialowitz vertelde openhartig over zijn ervaringen. Van zijn jeugd in het Poolse plaatsje Izbica – later gebruikt als door-gangsetto naar de vernietigingskampen- tot zijn maanden-lange verblijf in Sobibor. In Sobibor was hij samen met zijn iets oudere broer Simcha. Philip ging in op zijn rol tijdens de opstand van Sobibor en zijn leven na zijn ontsnapping. Na de

oorlog emigreerde hij naar de Verenigde Staten en tekende hij zijn levensverhaal op in het boek 'A Promise at Sobibor: A Jewish Boy's Story of Revolt and Survival in Nazi-Occupied Poland'.

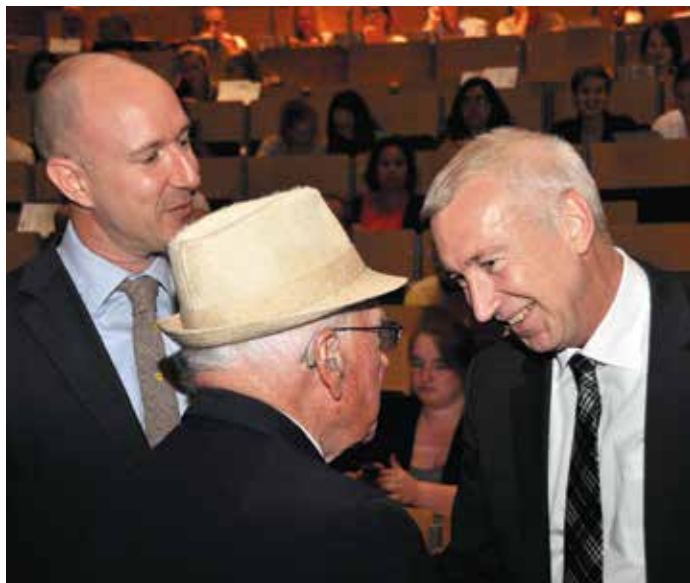
Tijdens de bijeenkomst zong hij de zaal toe. Onder andere een Nederlands liedje dat hij in het kamp had geleerd. Ook schuwde hij de actualiteit niet. Bij aanvang van zijn lezing toonde Bialowitz zich zeer verheugd over de komst van zoveel jongeren. "Onder de zes miljoen doden waren anderhalf miljoen kinderen", sprak hij.

Vader en zoon Bialowitz

Bezoek Internationaal Strafhof

Bijzonder was zijn ontmoeting voorafgaand aan de lezing met een afvaardiging van de officieren van justitie van het Internationaal Strafhof (International Criminal Court, ICC) in Den Haag. Samen met bestuursleden van de Stichting Sobibor werden Philip Bialowitz en zijn zoon Joe met alle eerboden ontvangen.

Philip Bialowitz in geanimeerd gesprek met de Duitse ambassadeur

Het ICC benadrukt het belang van educatie van jonge mensen. Ook werd openlijk gesproken over de manieren waarop aanklagers ruimte willen geven aan ervaringen en verhalen van slachtoffers in de processen en de moeilijkheden die dit oplevert, door verregaande intimidatie van getuigen.

De bijeenkomst werd georganiseerd door de Stichting Sobibor i.s.m. De Haagse Hogeschool. De komst van Philip Bialowitz naar Nederland werd mede mogelijk gemaakt door de Provincie Gelderland en het Nationaal Comité 4 en 5 mei.

KRANSLEGGINGEN

Kamp Amersfoort

Marijke Sterman-Vleeschdraager en Maarten Eddes legden bloemen in Kamp Amersfoort op 19 april ter herdenking van de overdracht aan het Nederlandse Rode Kruis op 19 april 1945.

Dodenherdenking

De Stichting Sobibor ontvangt jaarlijks een uitnodiging om de kranslegging op de Dam bij te wonen. Ook dit jaar was een delegatie van de Stichting Sobibor aanwezig. Overigens legt de stichting geen krans bij het Nationaal Monument op de Dam.

Kindertransporten Vught

Op zondag 8 juni legden Marijke Sterman-Vleeschdraager en Maarten Eddes bloemen tijdens de jaarlijkse herdenking van de Kindertransporten in het Nationaal Monument Kamp Vught.

Kamp Schoorl

Op 12 juni legde Alwin Kapitein voor de zesde maal bloemen tijdens de jaarlijkse herdenking van Kamp Schoorl. Hij deed dit samen met tien bewoners van Scorlewald, een leefgemeenschap voor mensen met een verstandelijke beperking. Legde Alwin Kapitein bloemen namens de Stichting Sobibor, de bewoners deden dit namens Scorlewald.

ALLE KINDEREN ZE ZIJN WEG

Van februari tot augustus 2014 was de tentoonstelling 'Alle kinderen ze zijn weg. Kamp Vught, 1943' te zien in het Verzetsmuseum Amsterdam. Deze expositie belicht de dramatische gebeurtenissen in Vught op 6 en 7 juni 1943. Tijdens deze twee dagen werden 1296 kinderen van Vught naar Westerbork gedeporteerd. Na Westerbork volgde Sobibor.

Deze expositie was voor het eerst in 2011 te zien en is gerealiseerd door Nationaal Monument Kamp Vught in samenwerking met de Stichting Sobibor. De tentoonstelling is mogelijk gemaakt door bijdragen van de Provincie Noord-Brabant, vfonds, VSBfonds, Stichting Levi Lassen en het Prins Bernhard Cultuurfonds. De Stichting Sobibor ontwikkelde een bijbehorend lespakket voor leerlingen van vmbo, havo en vwo.

SOBIBOR OP TELEVISIE

Staatsbezoek aan Polen

Vrijdag 27 juni deed de NOS verslag van het staatsbezoek van koning Willem-Alexander en koningin Máxima aan Polen. Zij waren uitgenodigd door de Poolse president Bronislaw, dit was tevens het eerste buitenlandse staatsbezoek van het koningspaar.

Vondsten Sobibor

Op 27 september besteedde het actualiteitenprogramma Nieuwsuur ruim aandacht aan de recente vondsten die werden gedaan in Sobibor. Het bestuur van de Stichting Sobibor heeft achter de schermen meegewerkt aan de totstandkoming van het programma over de laatste ontwikkelingen in Sobibor. De stichting bracht de programmamakers van Nieuwsuur in contact met betrokkenen en belangrijke partijen en voorzag de televisiemakers van de meeste actuele informatie.

Aleksander Pechersky

Op 30 mei 2014 ontving Aleksander Pechersky, een van de leiders van de opstand in Sobibor van 14 oktober 1943, postuum het Ridderkruis van de Orde van Verdienste van de Republiek Polen.

In Rostov aan de Don werd de onderscheiding door de Poolse ambassadeur in Rusland uitgereikt aan zijn dochter, Eleanor Griniewicz. Deze hoge onderscheiding was op 14 oktober 2013 ook reeds gegeven aan Jules Schelvis, Philip Bialowitz en Thomas Blatt.

Jetje Manheim en Doede Sijsma met hun welverdiende onderscheiding

Jetje Manheim en Doede Sijsma

Op 18 december ontvingen Jetje Manheim, oud-voorzitter van de Stichting Sobibor, en Doede Sijsma van de Provincie Gelderland het Ridderkruis van de Orde van Verdienste van de Republiek Polen.

Deze hoge Poolse onderscheiding kregen zij vanwege hun enorme inzet voor het in herinnering houden van vernietigingskamp Sobibor en de vele slachtoffers. Na een introductie van de Poolse ambassadeur Jan Borkowski reikte de minister van Cultuur, Piotr Zuchowski, de onderscheidingen uit. De receptie in de ambassade van Polen in Den Haag was zeer geanimeerd. De aanwezigheid van Jules Schelvis was hartverwarmend. Dat gold evenzeer voor de aanwezigheid van familieleden van Jetje en Doede en velen bij het werk van de Stichting Sobibor betrokkenen.

Ook in 2014 waren veel mensen bereid ons een helpende hand toe te steken. Naast de zeer welkome hulp die ons daarmee geboden werd, verliep de samenwerking ook bijzonder prettig.

Wij noemen in het bijzonder:

- Susanne Knittel, Eric Somers en journaliste Clair Polak voor hun belangeloze inzet om van de negende herdenking van de Opstand in Sobibor in het Verzetsmuseum een mooi programma te maken.
- Ook Nationaal Monument Kamp Vught en het Verzetsmuseum Amsterdam bedanken we voor de samenwerking bij de organisatie van de herdenking van de Kindertransporten en de jaarlijkse herdenking van de opstand.
- De Haagse Hogeschool en het Internationaal Strafhof voor de ontvangst van Philip Bialowitz en zijn zoon Joe Bialowitz.
- Jeannette Klusman voor het schrijven van de Getuigenis 'Een drukker in het getto van Radom'.
- Dick Schrama, van de grafische groep Dubbel G, die klaarstaat als we een beroep op hem doen.
- Mirjam Huffener voor haar inzet om het project The long shadow of Sobibor goed over te dragen aan het NIOD.
- Ronald Huffener, voor het onderhouden van onze website en het fotograferen van diverse activiteiten.
- Paul de Goed van Stichter en Partners, onze accountant, die ons adviseert en meedenkt.
- Bram Klein, voor het vertalen van teksten in het Engels en het begeleiden van Philip Bialowitz.
- Rozette Kats en Jetje Manheim, oud-bestuursleden die nog altijd klaarstaan als we een beroep op hen doen.
- Het ministerie van OCW voor de financiering van het coachingstraject 'Beter Werven'.

En alle anderen die de Stichting Sobibor en haar doelstelling een warm hart toedragen, noemen we in het bijzonder de oprichter van de Stichting Sobibor Jules Schelvis, Doede Sijsma van de Provincie Gelderland, Nationaal Symfonisch Kamerorkest en onze ambassadeurs.

Ten slotte danken we onze donateurs die ons ook dit jaar weer ruimhartig steunden.

In 2014 ontvingen we wederom van diverse organisaties een bijdrage. Wij bedanken hen bijzonder voor hun financiële ondersteuning.

Stichting Collectieve Maror-gelden Nederland heeft ons gesteund met een bijdrage voor de Herdenkingsreis.

Het Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg steunde ons met een bijdrage voor de Herdenkingsreis.

De Provincie Gelderland maakte de komst van Philip Bialowitz mede mogelijk, evenals de vertaling van '1942-1943 Sobibor Extermination Camp' van Marek Bem, die in 2015 wordt uitgegeven.

Het Nationaal Comité 4 en 5 mei maakte de studiereis en de komst van Philip Bialowitz mede mogelijk.

Jewish Claims Conference bedanken we voor de bijdrage aan de biografie van Aleksander Pechersky door Prof. dr. S. Leydesdorff

DONATIES

Stichting Sobibor is een vrijwilligersorganisatie. Wij kunnen onze activiteiten organiseren met behulp van subsidies en uw giften. De Stichting Sobibor organiseert regelmatig activiteiten als lezingen, reizen, tentoonstellingen, publicaties, et cetera. Een donateur van de stichting krijgt extra aandacht, want wij zijn dankbaar voor alle steun, klein of groot, die wij krijgen. Met vreugde zouden wij u daarom als donateur verwelkomen.

De Stichting Sobibor geniet sinds 2013 de Culturele ANBI status. Giften aan een Culturele ANBI mag u aftrekken van de belasting. Voor eenmalige giften geldt een drempelinkomen en een maximum voor het aftrekbare bedrag, deze gelden niet voor periodieke giften.

Er zijn verschillende manieren om de Stichting Sobibor financieel te steunen:

1. Donatie tot € 25 per jaar

U komt op onze e-mail distributielijst te staan en wordt zo op de hoogte gehouden van onze activiteiten.

2. Donatie vanaf € 25 per jaar

U komt op onze e-mail distributielijst te staan en wordt zo op de hoogte gehouden van onze activiteiten. Tevens ontvangt u onze papieren uitgaven, waaronder jaarlijks een boekje uit de serie Getuigenissen

3. Periodieke Gift

Een periodieke gift is een jaarlijkse gift voor een periode van minimaal 5 jaar en is financieel zeer aantrekkelijk. Uw volledige gift mag u voor de belastingaangifte met 25% verhogen en aftrekken van uw belastingaangifte, er is geen drempel zoals bij een normale donatie. In het verleden moest een periodieke gift via de notaris afgehandeld worden, nu kan dit direct met de desbetreffende stichting. Neem contact op met ons via: info@stichtingsobibor.nl

4. Legaat

Wanneer u ons met een legaat wilt steunen kunt u ons opnemen in uw testament. Over dit bedrag hoeven dan geen successierechten betaald te worden, waardoor het te schenken bedrag voor 100% aan de stichting toekomt.

Rekeningnummers:

IBAN: NL03INGB0003302525

BIC: INGBNL2A

Ook in 2015 doen wij weer wat in ons vermogen ligt om met de inkomsten die wij ontvangen zo goed mogelijk inhoud te geven aan onze doelstelling:

HERINNEREN DOOR INFORMATIE EN EDUCATIE

WWW.STICHTINGSOBIBOR.NL